

Prírodovedecká fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Ústav geografie

Fyzická geografia Slovenskej republiky

Podbeskydská brázda

Klaudia Jajčišinová

3GOb, 2017

Topografická mapa

Na vypracovanie tohto semestrálneho zadania mi bol pridelený geomorfologický celok Podbeskydská brázda. Nachádza sa na severe Slovenska a je súčasťou provincie Západných Karpát v oblasti stredných Beskýd. Na severe a západe hraničí s Oravskými Beskydami, na juhu s Podbeskydskou vrchovinou a na východe prechádza do Poľska. Jej tvar je pretiahnutý v smere západ - východ. Medzi vodné toky pretekajúce týmto geomorfologickým celkom patria napríklad Rabčický potok, Záhoranka, Polhoranka, Sihelniansky potok, Veselianka, Mútňanka a Menzdrovka. Väčšina majú smer toku sever- juh. Celé územie patrí do CHKO Horná Orava. Medzi najvyššie položené vrchy Podbeskydskej brázdy patria Okrúhle (955 m.n.m.), Magurka (1087 m.n.m.) a Súšava (1129 m.n.m.). V tejto oblasti leží 7 obcí: Novoť, Mútne, Oravské Veselé, Sihelné, Oravská Polhora, Rabča, Rabčice. Obec Oravská Polhora je najsevernejšie položená obec na Slovensku a najväčšia na Orave. Prírodným dedičstvom je komplex pralesov, ako aj jodo-brómové pramene známe ako kúpele Slaná Voda. Obec Mútne je známa prekrásnou prírodou pod Pilskom. Jeho územie predstavuje jedno z najcennejších a najzachovalejších chránených území Slovenska, v jeho chotári boli vyhlásené tri maloplošné chránené územia. V obci Rabčice pôsobil istú dobu Pavol Országh Hviezdoslav.

Geologická stavba

Celé územie Podbeskydskej brázdy patrí do Oravského flyšového pásma. Flyšové pohoria sú budované hlavne treťohornými – paleogénnymi vrstvami. V treťohorách boli dnom mora. Okolité vyzdvižené pohoria ho zásobili vrstvami ďalších usadenín. Piesok a íl sa rozlične striedali, usadzovali sa vrstva za vrstvou. Preto je pekne viditeľné ich striedanie v každom lome a na dne potokov v tejto oblasti. Alpínske vrásnenie dynamizovalo tento proces a nespevnené sedimenty sa začali vrásniť, v spevnených horninách neskôr nastalo prudké lámanie a vyzdvihovanie krýh zemskej kôry. Tak sa postupne sformovalo na okraji pásma jadrových pohorí mladšie pásmo hôr, ktoré dnes nazývame flyšom. Zlomy vzniknuté zdvihom alebo poklesom územia sa nachádzajú najmä vo východnej a západnej časti územia, niektoré prechádzajú aj obcami. Najmenej zlomov sa nachádza v centre tohto geomorfologického celku. Jeden zo zlomov prechádza obcou Oravská Polhora, vďaka ktorému sú známe už vyššie spomínané jodo-brómové pramene (kúpele Slaná Voda). Pozdĺž väčších tokov riek sú fluvialne nívne humózne hliny z obdobia holocénu. Vrtov sa tu nevyskytuje veľa. Jeden môžeme nájsť na severovýchode pri rieke Soľný potok.

Krivosť a sklon reliéfu

Ako môžeme pozorovať na prvej mape krivosti tohto geomorfologického celku, prevažná časť tohto územia je konkávna. Ale vyskytujú sa tam aj konvexné územia a to najmä v západnej časti a pri východných hraniciach celku. Podobný priebeh môžeme pozorovať aj na druhej mape pri sklone reliéfu v danej oblasti. Najvyšší sklon má reliéf na severnej hranici Podbeskydskej brázdy, kde postupne prechádza do celku Oravských Beskýd, kde sa nachádzajú aj najvyššie položené vrchy daného územia. Ich sklon je až do 24°. Podobnú situáciu môžeme pozorovať aj na pohraničných územiach celku s Poľskom. Južná časť Podbeskydskej brázdy spolu s vnútornou časťou majú sklon len do 12°. Sú to nižšie položené a zarovnaneršie územie, kde sa sústreďuje aj obyvateľstvo a obce. Najpočetnejší je sklon reliéfu v tomto geomorfologickom celku 5-10°, no veľká časť územia má sklon aj 12-16°.

Klimatické oblasti

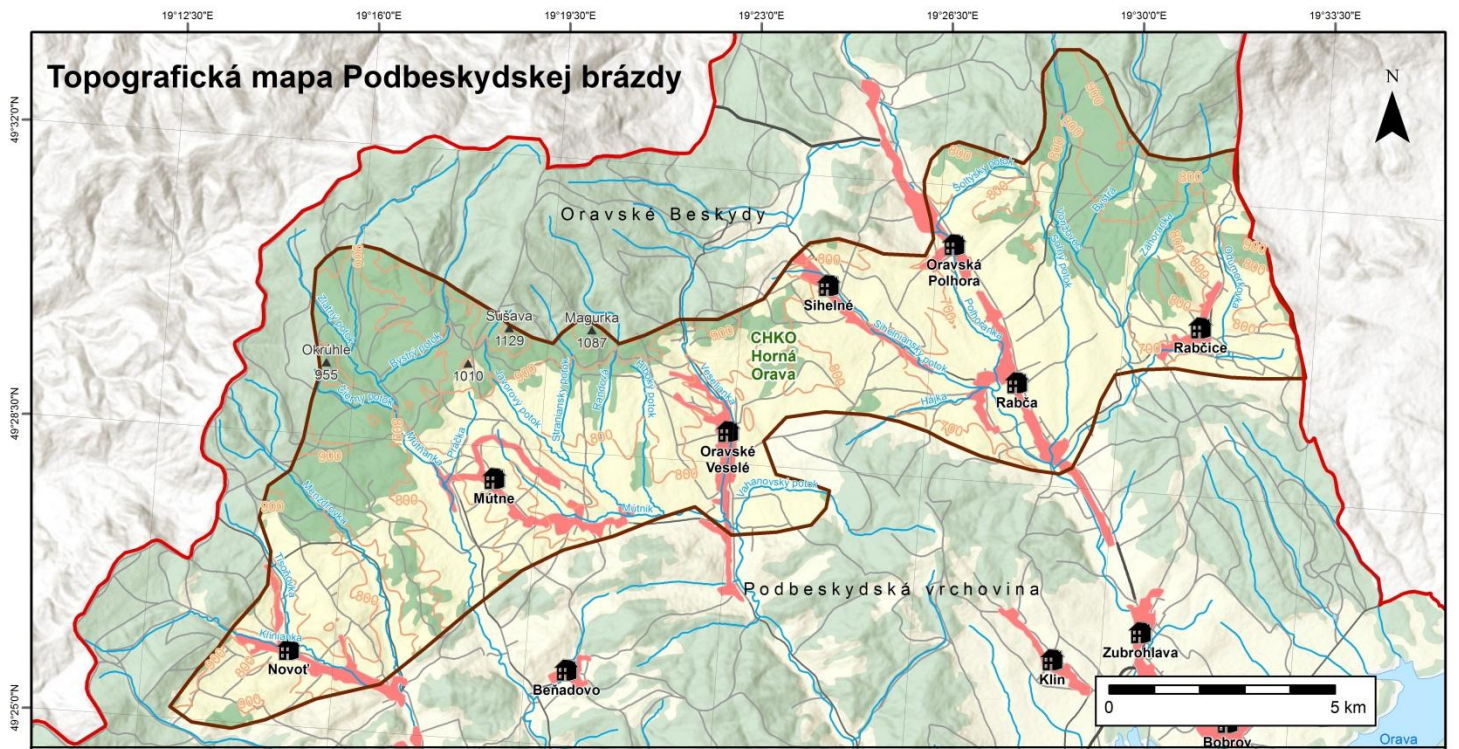
Podbeskydská brázda patrí prevažne do klimatickej oblasti, ktorá je mierne chladná a veľmi vlhká. Len v severnej časti, pri jej hranici s Oravskými Beskydami, už prechádza do chladnejšej klimatickej oblasti, ktorá je taktiež veľmi vlhká. V tomto geomorfologickom celku sa nachádza jedna meteorologická stanica v obci Oravská Polhora s nadmorskou výškou 751 m.n.m. Vo vyššie uvedenom grafe z tejto stanice môžeme pozorovať zmenu teploty a zrážok v danej oblasti tohto celku počas roka. Teplota sa tu v lete pohybuje od 10 - 15°C a v zime to je -5 - 0°C. Najviac zrážok tu je v letných mesiacoch 100-140 mm a najmenej v zimných mesiacoch a to okolo 60 mm. V tomto geomorfologickom celku sa nachádzajú ešte tri zrážkomerné stanice a to v obciach Novoť vo výške 752 m.n.m., Mútne 787 m.n.m a Oravská Polhora- Hlina, ktorá je najvyššie položená stanica v Podbeskydskej brázde vo výške 809 m.n.m. Zrážkomerná stanica Oravská Polhora- Hlina zaznamenala najvyššie množstvo zrážok v tomto celku a to v letných mesiacoch od 140-180 mm. Ďalšie stanice Mútne a Novoť ich v tomto období zaznamenalo menej a to len od 100-140 mm. Najmenej zrážok je tu taktiež v zimných mesiacoch a to okolo 40-60 mm. Údaje o teplotách a množstve zrážok v týchto meteorologických alebo zrážkomerných staniaciach, ktoré sme spracovali do vyššie uvedených grafov sme získali z publikácie: Klimatické a fenologické pomery stredoslovenského kraja, ktorú vydal Hydrometeorologický ústav v Bratislave v roku 1972.

Priemerná teplota vzduchu v júli a priemerné ročné úhrny zrážok

Keďže tento geomorfologický celok sa nachádza na severe krajiny, priemerné teploty vzduchu tu budú o čosi nižšie v porovnaní s hodnotami území v južnejších oblastiach Slovenska. Priemerná teplota vzduchu v júli sa tu pohybuje na väčšine územia od 12-14°C, vyššia priemerná teplota je v centrálnej časti celku a na juhu, kde sa pohybuje medzi 14-16°C. Ide o nižšie položené časti Podbeskydskej brázdy, preto tu boli namerané aj vyššie teploty v tomto mesiaci. Čo sa týka priemerného ročného úhrnu zrážok, najvyšší je v severozápadnej časti Podbeskydskej brázdy kde dosahuje množstvo 1200-1600 mm. Väčšina územia a to najmä v západnej a severnej časti má priemerný úhrn zrážok 1000-1200 mm. Najnižší je v juhovýchodnej časti tohto geomorfologického celku kedy dosahuje hodnoty 800-1000 mm. So stúpajúcou nadmorskou výškou, v tomto prípade z juhu na sever, tu klesá teplota a pribúda množstvo zrážok.

Potenciálna prirodzená vegetácia

Potenciálna prirodzená vegetácia, ktorá nám vlastne približuje aká by bola vegetácia na danom území, keby do nej nezasahoval človek je v tomto geomorfologickom celku celkom pestrá. Na väčšine územia by prevládali bukové a jedľové lesy, keďže ide o vyššie položenú oblasť na severe Slovenska. V okolí vodných tokov by boli rozšírené najmä lužné lesy, ktoré sa viažu najmä na nivy riek s dostatočnou zásobou vody. Vo vyššie položených oblastiach a to najmä v severnej časti by boli v malom množstve rozšírené aj jedľovo-smrekové lesy a na severozápade by sa nachádzali aj smrekové zamokrené lesy. Po celom území by boli rozmiestnené malé oblasti vrchovísk a prechodných rašelinísk.

Legenda:

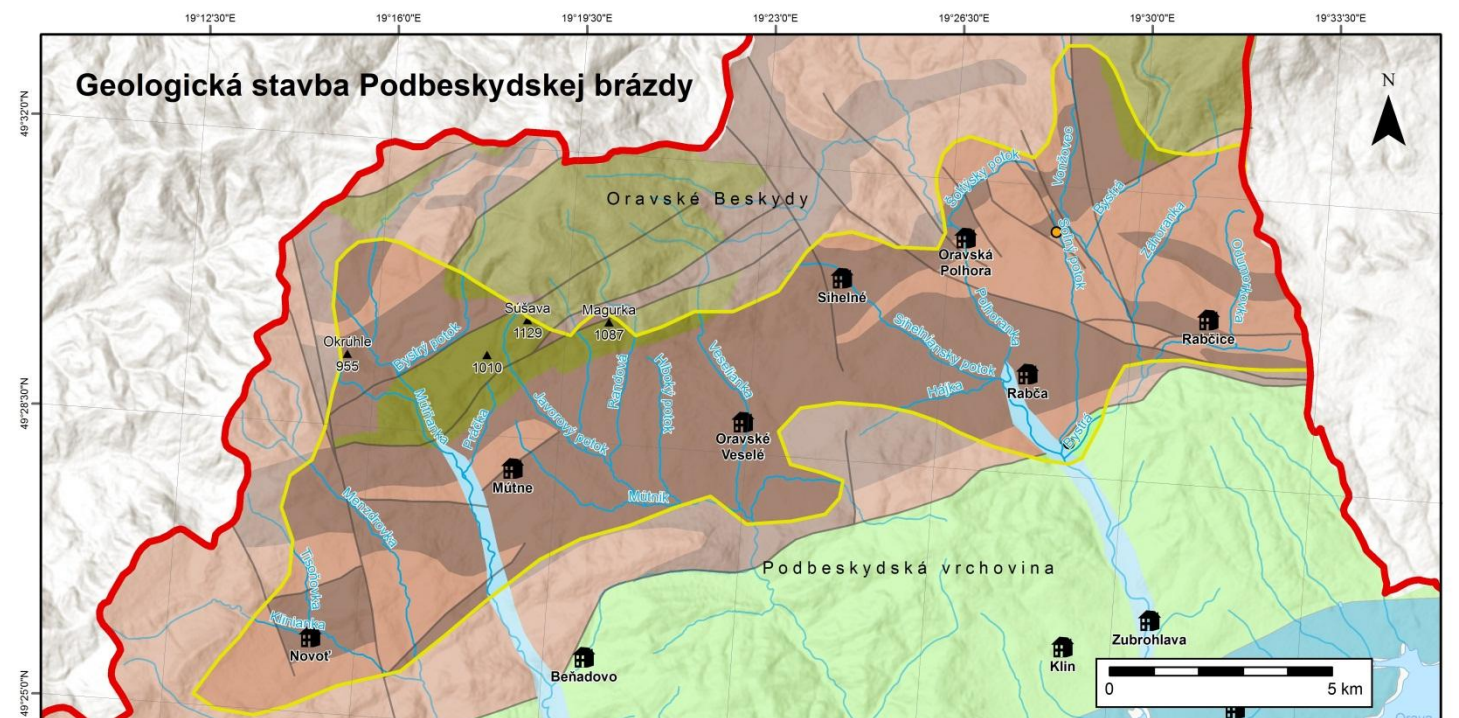
- ▲ kóty
- 🏠 obce
- hranica štátu
- Podbeskydská brázda
- vrstevnice
- vodné toky
- cesty 2. triedy
- cesty 3. a 4. triedy
- vodná plocha
- zalesnená plocha
- nezalesnená plocha
- zastavaná plocha

Názov:
Topografická mapa Podbeskydskej brázdy

Zdroj:
vrstvy SVM50000, geomorfologický celok vektorizovaný podľa: Mazúr, E., Lukniš, M. (1986),
podkladová mapa World Hillshade (ArcGIS Online)

Kartografický súradnicový systém:
S-JTSK s Baltským výškovým systémom po vyrovnaní

Autor:
Klaudia Jajčíšínová, 3GOb, 2017

Legenda:

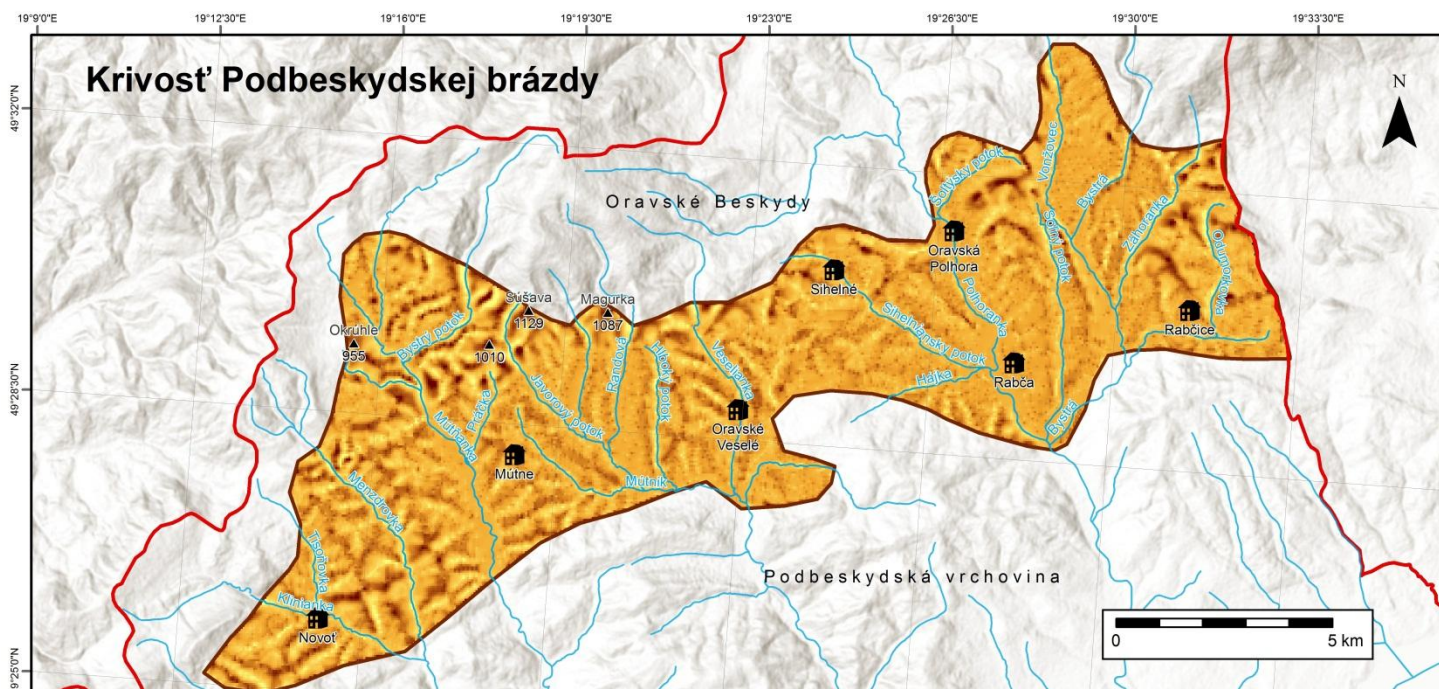
- ▲ kóty
- vrty
- 🏠 obce
- hranica štátu
- Podbeskydská brázda
- vodné toky
- zlomy
- holocén-fluviálne nívne humózne hliny
- paleogén-bystrické ilovce, glaukonitové pieskovce
- paleogén-stredno a hrubovrstvovité pieskovce, drobnozrnné zlepené
- paleogén-jemno až stredozrnné pieskovce a ilovce
- paleogén-ilovce, pieskovce

Názov:
Geologická stavba Podbeskydskej brázdy

Zdroj:
vrstvy SVM50000, geomorfologický celok vektorizovaný podľa: Mazúr, E., Lukniš, M. (1986),
geologické celky vektorizované podľa: Bezák a kol. (2008),
podkladová mapa World Hillshade (ArcGIS Online)

Kartografický súradnicový systém:
S-JTSK s Baltským výškovým systémom po vyrovnaní

Autor:
Klaudia Jajčíšínová, 3GOb, 2017

Legenda:

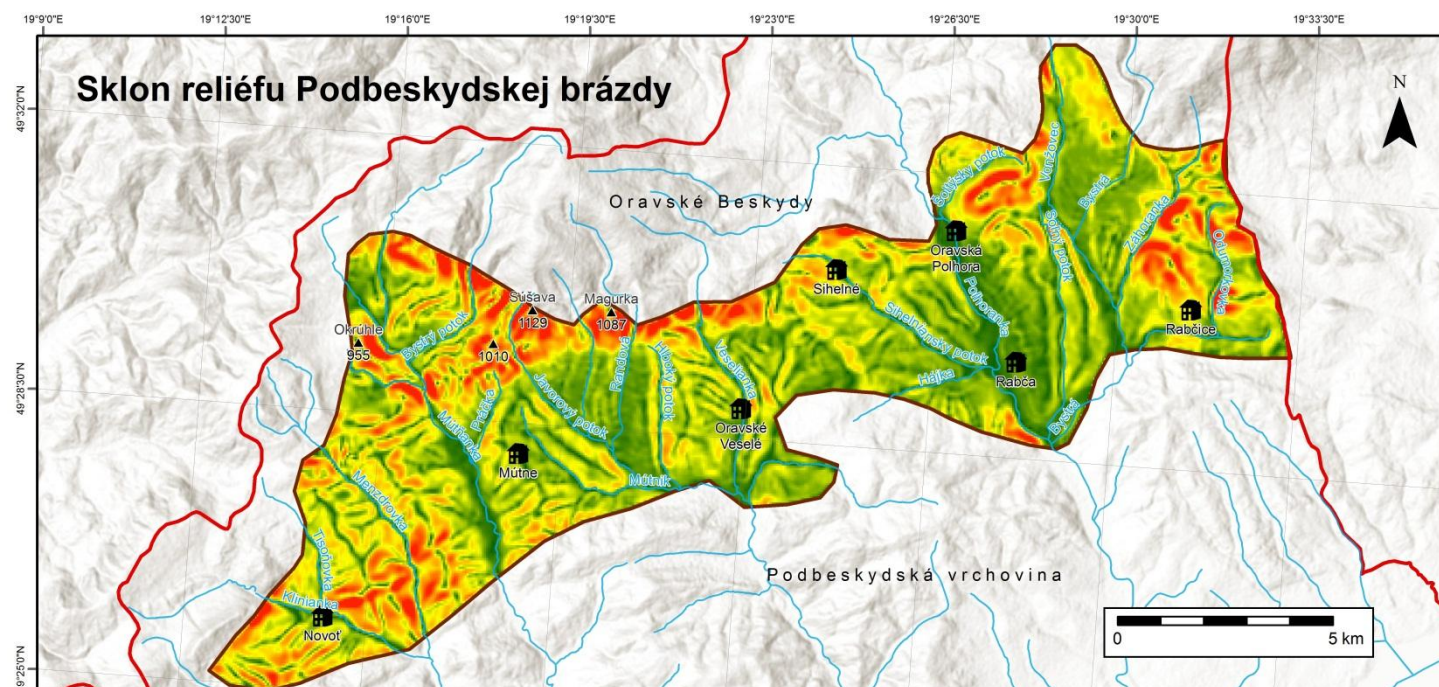
- ▲ kóty
 - 🏠 obce
 - hranica štátu
 - Podbeskydskej brázd
 - vodné toky
- krivost'
	0,91 - konvexné
	0
	-0,89 - konkávne

Názov:
Krivost' Podbeskydskej brázd

Zdroj:
vrstvy SVM50000, geomorfologický celok vektorizovaný podľa: Mazúr, E., Lukniš, M. (1986), základová mapa World Hillshade (ArcGIS Online)

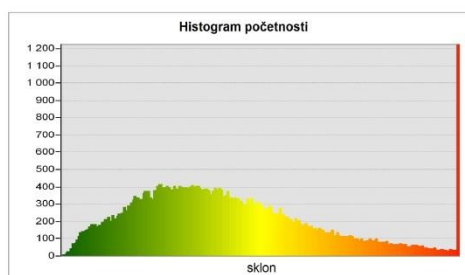
Kartografický súradnicový systém:
S-JTSK s Baltickým výškovým systémom po vyrovnaní

Autor:
Klaudia Jajčišinová, 3GOb, 2017

Legenda:

- ▲ kóty
 - 🏠 obce
 - hranica štátu
 - Podbeskydskej brázd
 - vodné toky
- sklon reliéfu
	0
	12
	24

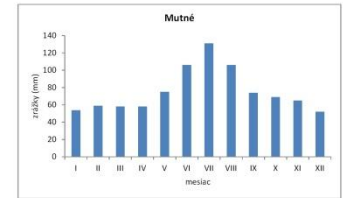
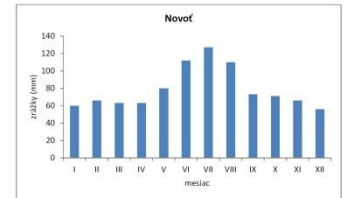
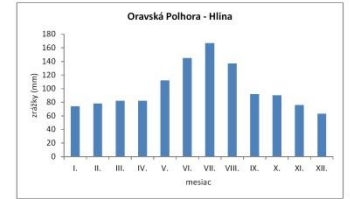
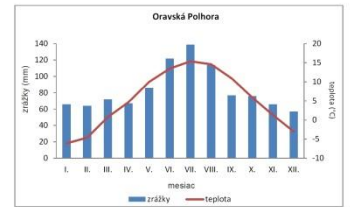
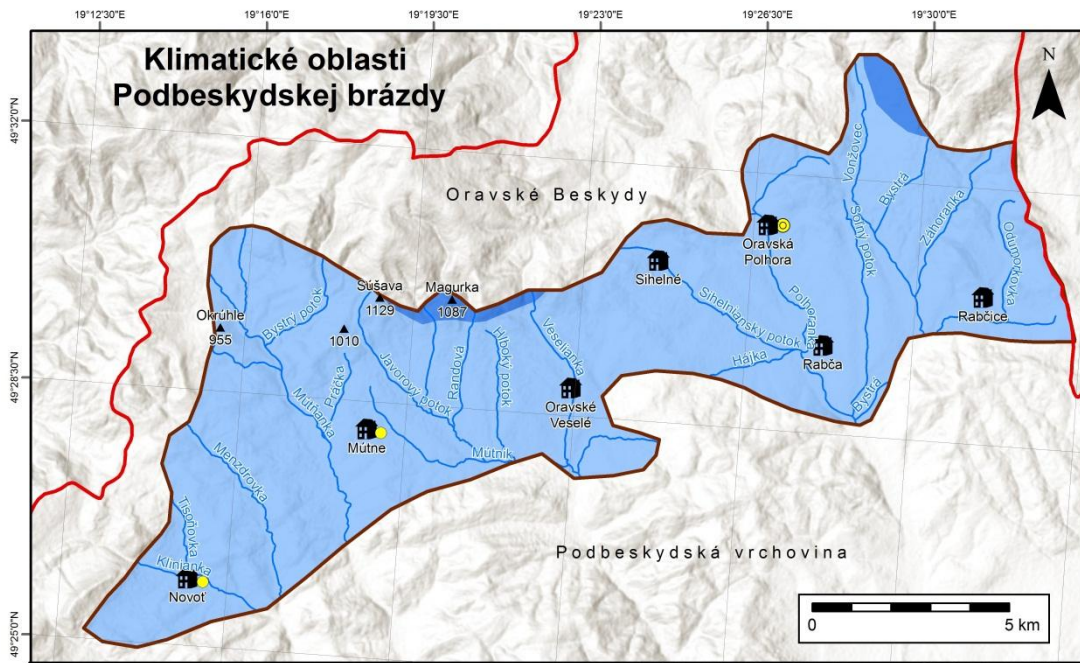

Názov:
Sklon reliéfu Podbeskydskej brázd

Zdroj:
vrstvy SVM50000, geomorfologický celok vektorizovaný podľa: Mazúr, E., Lukniš, M. (1986), základová mapa World Hillshade (ArcGIS Online)

Kartografický súradnicový systém:
S-JTSK s Baltickým výškovým systémom po vyrovnaní

Autor:
Klaudia Jajčišinová, 3GOb, 2017

Legenda:

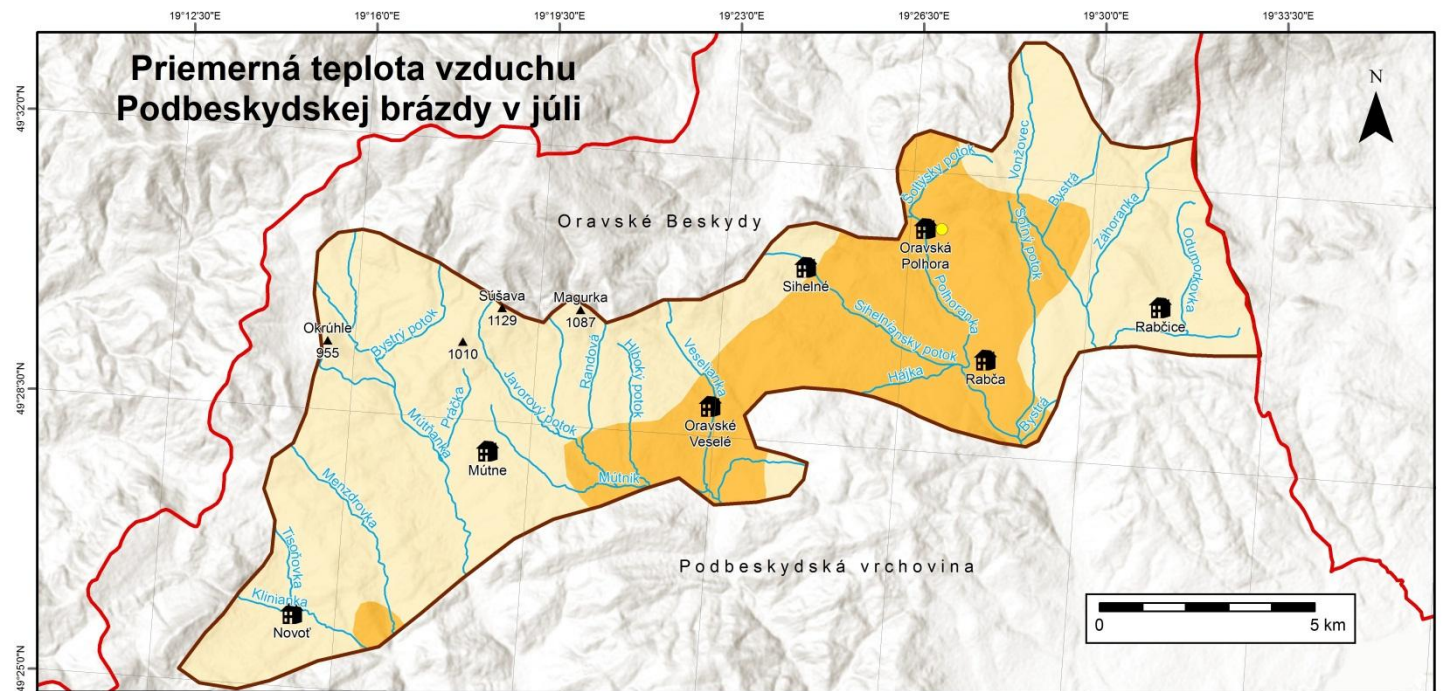
- ▲ kóty
- 🏠 obce
- 📍 meteorologické stanice
Oravská Polhora (751 m.n.m.)
- zrážkomerné stanice
Oravská Polhora-Hlina (809 m.n.m.)
Mutné (787 m.n.m.)
Novot (752 m.n.m.)
- hranica štátu
- Podbeskydská brázdá
- vodné toky
- klimatické oblasti**
- chladná horská, veľmi vlhká
- mierne chladná, veľmi vlhká

Názov:
Klimatické oblasti Podbeskydskej brázdý

Zdroj:
vrstvy SVM50000, geomorfologický celok vektorizovaný podľa: Mazúr, E., Lukniš, M. (1986), klimatické oblasti vektorizované podľa: Lapin, M., Faško, P. a kol. podkladová mapa World Hillshade (ArcGIS Online)

Kartografický súradnicový systém:
S-JTSK s Baltickým výškovým systémom po vyrovnaní

Autor:
Klaudia Jajčišinová, 3GOB, 2017

Legenda:

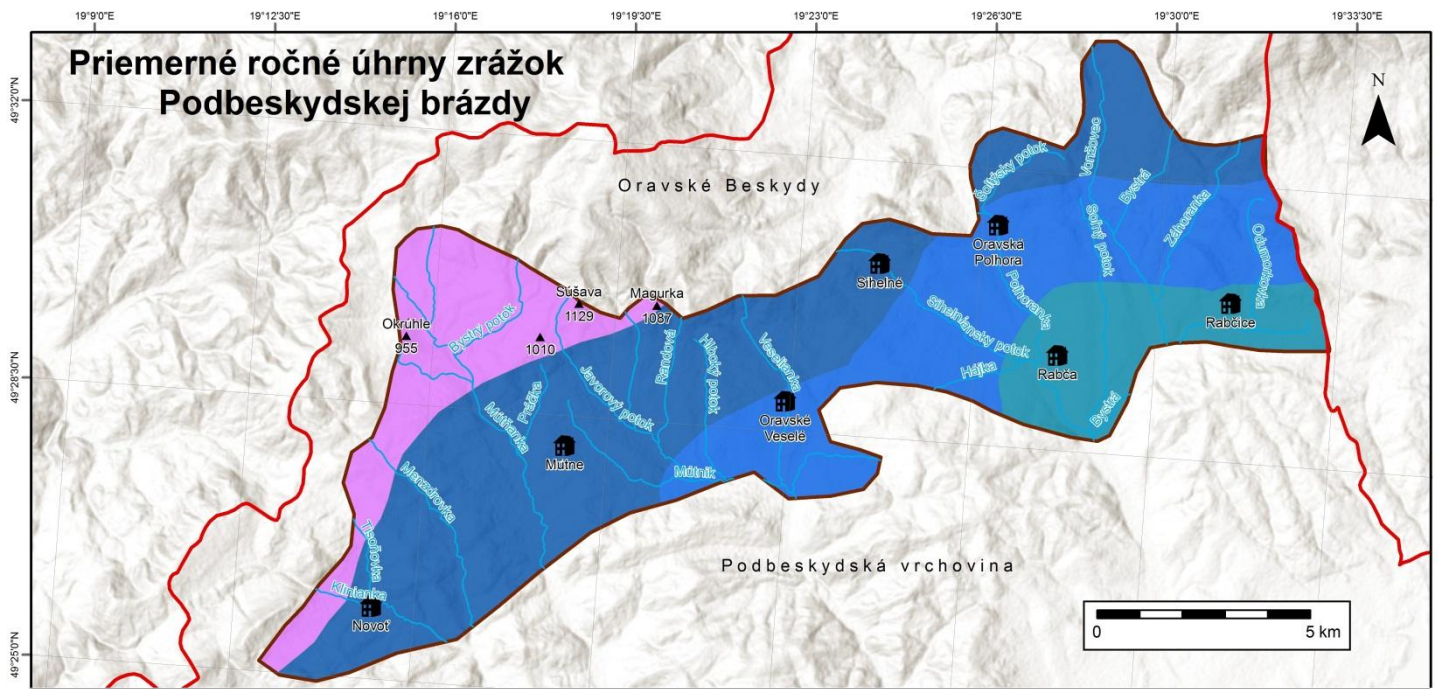
- ▲ kóty
- 🏠 obce
- hranica štátu
- Podbeskydská brázdá
- vodné toky
- teplota vzduchu**
- 12-14 °C
- 14-16 °C

Názov:
Priemerná teplota vzduchu Podbeskydskej brázdý v júli

Zdroj:
vrstvy SVM50000, geomorfologický celok vektorizovaný podľa: Mazúr, E., Lukniš, M. (1986), oblasti podľa teploty vzduchu v júli vektorizované podľa: Šťastný, P. a kol. podkladová mapa World Hillshade (ArcGIS Online)

Kartografický súradnicový systém:
S-JTSK s Baltickým výškovým systémom po vyrovnaní

Autor:
Klaudia Jajčišinová, 3GOB, 2017

Legenda:

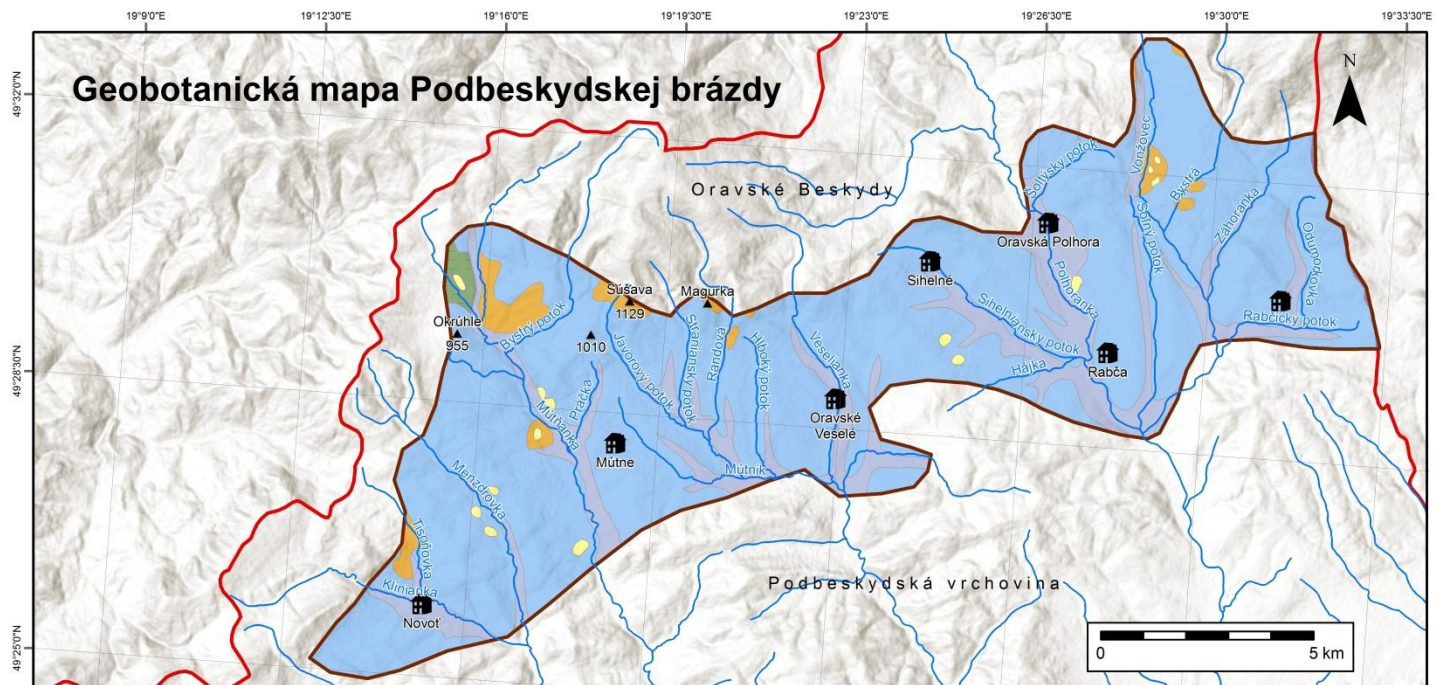
- ▲ kóty
 - 🏠 obce
 - hranica štátu
 - Podbeskydskej brázdý
 - vodné toky
úhrn zrážok
800-900 mm
900-1000 mm
1000-1200 mm
1200-1600 mm

Názov:
Priemerné ročné úhrny zrážok Podbeskydskej brázdý

Zdroj:
vrstvy SVM50000, geomorfologický celok vektorizovaný podľa: Mazúr, E., Lukniš, M. (1986), oblasti podľa úhrnu zrážok vektorizované podľa: Faško, P., Šťastný, P. podkladová mapa World Hillshade (ArcGIS Online)

Kartografický súradnicový systém:
S-JTSK s Baltským výškovým systémom po vyrovnaní

Autor:
Klaudia Jajčíšínová, 3GOB, 2017

Legenda:

- ▲ kóty
 - 🏠 obce
 - hranica štátu
 - Podbeskydskej brázdý
 - vodné toky
vegetácia
lužné lesy podhorské a horské
jedľové a jedľovo-smrekové lesy
smrekové lesy zamokrené
bukové a jedľové lesy kvetnaté
vrchoviská a prechodné rašeliniská

Názov:
Geobotanická mapa Podbeskydskej brázdý

Zdroj:
vrstvy SVM50000, geomorfologický celok vektorizovaný podľa: Mazúr, E., Lukniš, M. (1986), geobotanické oblasti vypracovala: Slovenská akadémia vied (1985), zodpov. redaktorka: Uherčíková, M. podkladová mapa World Hillshade (ArcGIS Online)

Kartografický súradnicový systém:
S-JTSK s Baltským výškovým systémom po vyrovnaní

Autor:
Klaudia Jajčíšínová, 3GOB, 2017